

242. Nagytalaj, Nándori rét

(Vas megye) Kk

A település DK-i határában, a Hervadtfa falurész és a Nagytalaj-patak között, a patak D-i oldalán, annak kanyarulatában, a Hévíz és Szombathely közötti 400 kV-os nagyfeszültségű vezeték nyomvonalán végzett terepbejárás során lokalizáltuk a lelőhelyet (23. lh.). A meredek oldalú, kisebb-nagyobb dombokkal tagolt terület szántó, Hervadtfa felől a patak irányába haladva a lejtősebb domboldalakon több helyen téglatöredékeket, mész- és homokkődarabokat találtunk. A patakhoz közeli részen késő középkori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

SKRIBA PÉTER

243. Nagyvázsony. Kinizsi-vár

(Veszprém megye) Kk, Kú

2006-ban régészeti feltárást végeztünk a 2005. évi őszi kutatás folytatásaként a lakótornyot D-ről és Ny-ről övező falszorosban, ezenkívül az É-i palotaszárnyban kutattuk az egykori istálló termét. A Ny-i falszorosban egy részben beomlott tanúfal elbontása után nagyobb felületen rábontottunk az egykor itt állt torony megmaradt falcsont-darabjára. Innen késő középkori dísz- és konyhai kerámia, valamint egy diszes ruhatú került elő. A kerámia közül legérdekesebb az a kályhacsempe-töredék, amely jobbra néző, félprofilba fordult királyfejet ábrázol.

Az egyik vihar során megomlott metszefalból egy szürkére égetett, igen finoman iszapolt, korong alakú agyagnegatív töredéke került elő, amelynek egy másik darabját Éri István találta meg 1959-ben. A negatívon Jézus megkísértésének jelenetei láthatók, gót betűs evangéliumi szöveggel kísérve. A minta valószínűleg a 15. században készült egy középső Rajna-vidéki fazekasműhelyben, talán a nagyvázsonyi pálos kolostor számára. Az árkok visszatemetésekor szórványként került elő L. Matthäus salzburgi érsek 1521–39 között vert ezüst aprópénze.

Az egykori istálló területén nyitott szelvényben megtaláltuk a 15. századi várfal építési járósíntjét. A palota kiépítésekor a várfalat visszabontották és a terep lejtését a fal anyagának felhasználásával fekete agyagba döngölt terméskövekkel egyenlítették ki. E fekete agyagréteg felett sárgásbarna kavicsos agyag terül el; amelyből egy rézvödör, II. Lajos 1516–1526 között Csehországban vert bronz aprópénze és késő középkori-kora újkori konyhai kerámia került elő. Az igen vegyes leletanyag miatt az érem alapján is csak annyit mondhatunk, hogy ez a planírozási réteg legkorábban II. Lajos korában keletkezett.

A K-i metszefalnál egy 40 cm átmérőjű, betöltött négyszögletes cölöplyukat figyeltünk meg. A cölöplyuk átvágta a sárgásbarna, kavicsos, planírozási agyagréteget, valószínűleg a kora újkori istálló tartószerkezetének része volt. Az újkorba a tartószerkezet elbontása és cölöplyuk betömése után az istálló K-i harmadát kes-

keny É-D-i irányú fallal választották le a terem többi részéről.

A vár többi részén történő kutatáshoz feltétlenül szükséges volt a terület megtisztítására. A torony földszintjén, a vár területén szétszórva és a barbakán K-i előterében feküdt a faragott kőanyag. Ezt egy favázás kőtárépületbe polcokon helyeztük el és rendeztük. Az ásás során előkerült érmeiket Tóth Csaba régész, a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárának munkatársa határozta meg. A vár történetének írott forrásait legutóbb Horváth Richárd történész foglalta össze megjelenés alatt álló doktori disszertációjában.

Konzulens: Éri István és Buzás Gergely.

Munkatárs: Albert Tamás építész.

KOPPÁNY ANDRÁS – THURY LÁSZLÓ

244. Napkor, Sényői út 118.

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U

2006. július 30-án helyszíni szemlét végeztem az ingatlanon. A belső kertben lévő kis háton találtam nagyobb, pelyvás soványítású neolitik edénytöredékeket. A lelőhely valószínűleg végighúzódik a Sényői út páros oldalán fekvő, közelítőleg É-D-i irányú „dombvonulat” valamennyi részén. Talaja világosbarna, néhol sárga nyírségi homok. A cserepeket a felszínről gyűjtöttem.

MESTER ANDREA

245. Nemesbőd határa

(Vas megye) R, B, Ró, N, A, Á, Kk, Kú, Ú

2006. február-márciusban terepbejárást végeztünk a 86. sz. főút új nyomvonalán. A Nemesbőd közigazgatási területére eső szakaszon négy új régészeti lelőhelyet azonosítottunk, és további két már korábban is ismert lelőhelyre vonatkozóan jutottunk új adatokhoz.

Általúton-kívül-dűlő: A már korábban is ismert lelőhely az ún. Általúttól K-re, Nemesbőd és Vép közigazgatási határán található. A lelőhelyen 1971-ben római hamvasztásos sírt tártak fel, 2003-ban pedig viszonylag nagy területen római és középkori kerámiaanyagot gyűjtöttek. Terepbejárásunk során az észlelést nehezítették a korábbi időszak száraz klímája és viharai következtében előállt homokfúvások, amelyek helyenként vastagon betertették a felületet. Mindezek ellenére a területen nagy számban találtunk római kori és késő középkori-kora újkori kerámiatöredékeket. A római anyag zömét szürke házikerámia erősen kopott töredékei teszik ki. A felszíni telepnyom határait a terepbejárás eredményeképp sikerült némileg módosítani. Déli irányban – már Vép közigazgatási területén – egészen az ún. fertőzőanyag-tárolóig kerültek elő leletek, ezen a részen kizárólag késő középkori edénytöredékek. Vép és Nemesbőd határa mentén mintegy 50–70 m szélességben vastagon borította a szélfúttá homok a felszínt, ezért abban a sávban nem találtunk semmit, de a homok borította sávtól D-re újra találtunk cserép-

töredékeket. Észak felé egyre fogyó számban egészen a 86. sz. főútig került elő leletanyag. Ny-i irányban az Általút túloldalán is találtunk római kori és középkori leleteket, azokat azonban a jobb áttekinthetőség kedvéért külön lelőhelyként vettük fel (lásd a Csepregúti-völgyre-dűlő II. lelőhelynél leírtakat). A lelőhely É-D-i irányú kiterjedése 650 m, K-Ny-i irányban pedig 450 m hosszan húzódik. Míg a lelőhely D-i részén kizárólag késő középkori, addig a K-i részén túlnyomóan római kori leletek kerültek elő.

Csepregúti-völgyre-dűlő I.: A több régészeti korszakot magába foglaló lelőhely a községtől DNy-ra, a Surányipatak K-i partján emelkedő völgyoldalban található. A lelőhely egészen találtunk bronzkori és rézkori cseréptöredékeket, zömük azonban a lelőhely É-i részén került elő. Közvetlenül a patakmeder szélén is kerültek elő cseréptöredékek, melyek vagy a felszíni leletanyag lesodródására (erózióra) vagy időszakosan szárazabb időjárásra utalnak. Római kori anyag a lelőhely DK-i szélén, valamint ÉNy-on a patakhoz közelebb eső sávban jött elő. Emellett szórványosan késő népvándorlás kori, valamint Árpád-kori, illetve kora újkori (újkori) leleteket is gyűjtöttünk. Ez utóbbiak a lelőhely déli harmadából kerültek elő. Valószínű, hogy a lelőhely összefügg a tőle K-re azonosított Csepregúti-völgyre-dűlő II. lelőhellyel. A két telepnyom között keskeny, mintegy 50–70 m széles leletmentes sávot tapasztaltunk. A lelőhely déli részén 2003-ban terepbejárás során bronzkori, avar kori és középkori leletanyagot találtak. A lelőhely egy része átnyúlik Vép közigazgatási területére.

Csepregúti-völgyre-dűlő II.: A lelőhely a községtől DNy-ra, az Általút Ny-i oldalán, közvetlenül az út mentén található. Az Általúttal párhuzamosan mintegy 600 m hosszan elnyúló lelőhely területén nagy számban találtunk római kori edénytöredékeket, melyek É felé haladva egyre intenzívebben kerültek elő. A lelőhely É-i részén nagyjából 100×120 m-es területen számos tegula-, imbrex-, és kötőredék hevert a felszínen, amelyek villajellegű épületre utalnak. A kerámatöredékek is itt kerültek elő legnagyobb számban. A terület déli részén késő középkori kerámatöredékeket is találtunk. A lelőhely nyilvánvalóan összefügg az Általút K-i oldalán rögzített római kori és középkori telepnyommal (lásd az Általúton kívül-dűlő lelőhelynél leírtakat), valamint feltehetően a tőle Ny-ra azonosított Csepregúti-völgyre-dűlő I. lelőhellyel. Az utóbbi lelőhelytől megfigyeléseink szerint keskeny leletmentes sáv választja el. A terület déli részén 2003-ban terepbejárás során már kerültek elő római kori leletek. A lelőhely egy része átnyúlik Vép közigazgatási területére.

Irtás-dűlő: A lelőhely a községtől D-re és a Sormáspataktól K-re, egy a környezetéből enyhén kiemelkedő domborulatán helyezkedik el. A jelentékeny nagyságú, mintegy 350×250 m kiterjedésű lelőhelyen római kori és őskori edénytöredékeket találtunk. Az előkerült erősen kopott cseréptöredékek túlnyomó többsége római kori, és nagyobb részt kavicsos soványítású szürke kerámia.

Az őskort mindössze néhány darab jellegtelen oldaltöredék képviseli. A lelőhely középső részén több kisebb téglatöredéket figyeltünk meg.

Nagytüskés: A lelőhely a Rátka-patak és a község DK-i része között egy markáns, É-D-i irányú kiemelkedésen, a jelenlegi főút közvetlen közelében található. Az említett domb K-i részén és attól K-re számos újkori edénytöredék, és sok téglatöredék hevert a felszínen. A leletek között vannak olyanok, amelyek korábbi időszakra (16–17. sz.) keltezhetőek. A repce miatt a megadott terület egy részén a megfigyelési viszonyok eléggé kedvezőtlenek voltak.

Sormás-patak Ny-i oldala: A lelőhely a Sormás-patak és a volt tsz-major (baromfitelep) közötti szántott parcellán található. A területen szórványosan Árpád-kori, késő középkori és őskori edénytöredékeket gyűjtöttünk. A leletek többsége erősen kopott, atipikus oldaltöredék. A telepnyom déli irányban egy kisebb, a Sormás-patakba torkolló árkon túlra is kiterjed. A lelőhely Ny-i irányú kiterjedése ismeretlen, mivel errefelé felszántatlan parlagterület található, azon túl pedig a baromfitelep terül el.

A régészeti leletanyag a szombathelyi Savaria Múzeumba került.

Munkatárs: Ritly Jenő.

TAKÁCS KÁROLY

246. Nézsa, Stara dedina

(Nógrád megye) Á

2006 júliusában régészeti hatástanulmány terepmunkáit végeztük Nézsa községben. A polgármester hívta fel figyelmünket egy helyi lakos régészeti gyűjteményére, aki néhány évvel ezelőtt, engedély nélkül elkezdett tározó földmunkái során cserepeket gyűjtött. Kiszállásunk során több fehér kerámatöredéket, párhuzamosan körbefutó vonalkötegekkel díszített, korongolt kerámiát adott át a múzeum részére. A gyűjtött leletek alapján elmondható, hogy a tervezett és részben megvalósult tározó helyén kell keresnünk a középkori Nézsa falu maradványait.

GUBA SZILVIA

247. Nógrád, Vár

(Nógrád megye) Kk, Kú, Tő

2006. szeptember 4–22. között folytattuk az úgynevezett barbakán épületének vizsgálatát. Két szelvényvel az épület É-i falának vonalát metsztük el. Megállapítottuk, hogy az ÉK-i irányban egyenesen futó falat a K-i faltól mintegy 6 m-re Ny-ra visszabontották. A 17. sz. második felére tehető törmelékes feltöltésben 2 m mélységet értünk el. Másodlagos helyzetben festett vakolatdarabokat, valamint többek között vas ágyúgolyót, robbanógolyók töredékeit találtuk. A barbakán K-i fala és a patkó alakú tornyokkal tagolt (korábbi) É-i külső fal kötésben épült, egykorú. A K-i fal falsíkjának kőformái, állványfészkei az É-i körítőfallal rokoníthatók, és eltérnek a barbakán Ny-i